

A misty forest scene with tall, thin trees and a path leading into the distance. The trees are mostly bare, suggesting a late autumn or winter setting. The ground is covered in fallen leaves and some green moss. The overall atmosphere is serene and somewhat melancholic.

Historie nízkého a středního lesa a důvody jeho pěstování na území ČR

Dušan Utinek, MŽP Praha

Definice

- Nízké a střední lesy jsou lesy charakterizované vegetativní obnovou
- Nízký les – 100% obnovy je vegetativní
- Sdružený les – kombinace lesa nízkého, který vytváří hlavní etáž, a několika etáží věkově odstupňovaných výstavků
- *Nízký les je vegetativně obnovovaný les s krátkým obmýtím*
- *Sdružený les je víceetážový tvar lesa s významným podílem vegetativní obnovy*

Definice dle Vyhlášky č.83/1996, Sb.

- Les vysoký (vysokokmenný) - les vzniklý **ze semen nebo sazenic**
- Les nízký (pařezina)- les vzniklý **výmladností**
- Les střední (sdružený) – les vzniklý jako **kombinace** výmladkové složky a jedinců semenného původu

Původ nízkých lesů

- Přirozený
- Přizpůsobení nestabilnímu podkladu
- Přizpůsobení polomům
- Přizpůsobení okusu
- Vliv člověka
- Využití obnovy při sběru dříví olamováním, později osekáváním
- Dřeviny: duby, habr, akát, topoly, bříza, vrby, jilmy, jasany, javory, jírovec, buk, líska a v minulosti i další keře.
- Výmladnost dřevin podmiňující tento tvar lesa je velmi rozdílná. Největší je u dubu, habru, akátu, olše a vrby, poměrně malou mají buk a bříza.

Důvody pařezinového hospodaření

- Trvalost produkce

Růst a přírůstová intenzita je oproti vysokému lesu velmi rozdílná. V prvních letech je přírůstová intenzita výmladků značná a projevuje se velkým výškovým přírůstem. Přirůstání však velmi rychle ochabuje a po určité době (většinou po 20 letech a u dubu po 40 letech) je nepatrné.

- Technologické možnosti těžby

- Jiné užívání lesů - pastva

Užitky

- Trvalý zdroj slabého dříví jako paliva
- Slabší užitkové dříví- násady, kůly, tyče, kolářství
- Zdroj žaludů pro pastvu

Přechody ke středním lesům

- Ponecháváním jedinců při obnovním zásahu pro :
  - Užitékové dříví
  - Zdroj semene pro pastvu dobytka
  - Zdroj větví pro oklest
  - Hraniční stromy

*Neostrá hranice mezi
sdruženým lesem a
ponecháváním výstavků při
hospodaření v pařezinách !*

Výměry nízkých lesů

- V minulosti většina lesů v 1. až 3. lesním vegetačním stupni zejména v pěší dostupnosti sídel.
- Dle inventarizace lesů z roku 1950 bylo v ČSSR 206058 ha výmladkového lesa, z toho v českých krajích 78853 ha
- v roce 1960 v ČSSR - 266329 ha z toho v českých krajích 81029 ha
- v roce 1967 v celé ČSSR 220449 ha (in VYSKOT, a kol., 1971).
- Nejvíce pařezin bylo v bývalém kraji jihomoravském – 55000 ha.

Výměry středních lesů

- Les střední se ještě v roce 1930 uváděl na 2,3 % lesní půdy.
- V roce 1967 bylo v ČSSR 2785ha sdruženého lesa v převodu na les vysokokmenný (VYSKOT a kol., 1971).
- Zpráva o stavu lesa za rok 2002 (ÚHÚL, 2003) - plocha lesa středního nepřesáhla 1000 ha.

Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky v roce 2009

Tabulka 4.6.1 Hospodářské tvary lesů
Silvicultural systems

Rok Year	Hospodářský tvar lesa Silvicultural system						celkem total
	les vysoký high forest		les střední coppice-with-standards forest		les nízký ** coppice forest		
	1000 ha*	%	1000 ha*	%	1000 ha*	%	
1980	2 542	98,8	-	-	30	1,2	2 572
1990	2 576	99,7	-	-	7	0,3	2 583
2000	2 579	99,9	1	0,0	3	0,1	2 583
2009	2 585	99,65	2	0,09	7	0,26	2 594

Způsoby obhospodařování

- Rozdělení lesa na těžební části (oddělení)
- Obmýtí :
  - 7 let ve 14. století na panství Mikulov.
  - 25 let na začátku 19. století tamtéž.
  - 28 let dnes dnes u společenstevních středních lesů v Bavorsku – Falci.
  - 12 let v akátových pařezinách na Znojemsku v polovině 20. stol.
  - U dubových pařezin se na jižní Moravě v 19. a 20 století používalo obmýtí 30 či 40 let.
  - **Shrnutí** – nejčastěji mezi 7 až 30 lety

Důvody převodů na sdružený či vysoký les

- nízká produkce a nevhodné druhové složení
- pokles potřeby paliva, nárůst potřeby užitkového dříví
- snaha o maximalizaci výnosu z půdy
- nevhodné obhospodařování pařezin

Produkce nízkých a středních lesů

- Je třeba srovnávat stejný časový úsek – Kadavý (2009) uvádí produkci nízkého lesa za 100 let až 1010 m³/ha!
- Truhlář (1969) - nižší produkce pařezin je často způsobena horším stanovištěm. Při obmýtí pařeziny 40 let a kmenoviny dubu 120 let může být celková produkce pařeziny stejná či dokonce vyšší.
- Suchant a kol. 1995 (IN www.nizkyles.cz) [porovnání](#) hodnotové produkce se zohledněním nákladů – hodnotová produkce středního lesa s dubem je o 23 % nižší než vysokého smrkového lesa
- Stále platí, že produkční a ekonomické hodnocení je skromné a obtížně zobecnitelné

Důvody obnovy tohoto hospodaření

- Nízký les
- Jednoduchost a stabilita hospodaření
- Nízké až nulové pěstební náklady
- Obnova výmladky snáze odroste zvěři
- Pravidelnost a krátký interval realizace těžby
- Menším vlastníkům na menší ploše (třetinové až čtvrtinové) než u vysokého lesa zajistí trvalost produkce a výnosů
- Jednoduchá hospodářská úprava (etát je možné vyjádřit plošně)
- Řeší menším vlastníkům dostupnost suroviny pro základní lidskou potřebu - teplo
- Díky rychlé rotaci obnovních prvků význam pro biodiverzitu
- Střední les
- Jednoduchost a stabilita hospodaření
- Nízké náklady na obnovu a výchovu
- Obnova výmladky snáze odroste zvěři
- Pravidelnost a krátký interval realizace těžby ve výmladkové etáži
- Menším vlastníkům na menší ploše (třetinové) než u vysokého lesa zajistí trvalost produkce a výnosů,
- Řeší menším vlastníkům dostupnost suroviny pro základní lidskou potřebu - teplo
- Těžba výstavků vylepšuje výsledek hospodaření v době jejich obmýtí (uložený kapitál, který je možné v závislosti na obmýtí realizovat ve vhodné době)
- Díky pestré mozaice obnovních prvků, zastoupení starých stromů – výstavků - vyšší biodiverzita

Komu jsou určeny

- Především menším vlastníkům (fyzické osoby a obce)
- Karl Heyer (In www.nizkyles.cz) – pro méně zámožné vlastníky lesa
- Pro zájmy ochrany přírody

Závěr

Hospodaření v nízkých lesích
netrpělo předsudky, přestaňme
jimi trpět i my!

Děkuji za pozornost

Prům. letokruhové křivky starší a hlavní etáže v por.sk. 001C08 a 616B08

